

Op het gift der tweespalt glorieerde de zwemsport in Hilversum

De beginjaren van het Hilversumse zwemmen

JAN-BRAM
VAN LUIT

De zwemsport in Hilversum kent een lange traditie met vele hoogtepunten. Het is zelfs niet overdreven te stellen dat zwemsportsuccessen, naast de ontwikkeling tot omroepstad, Hilversum daadwerkelijk op de kaart hebben gezet. Uit alle windstreken was en is er nog steeds aandacht voor Hilversum en haar zwemsporters. De laatste jaren weliswaar niet meer zo toonaangevend als vroeger, maar de naam HZC de Robben bezit nog steeds faam over de gehele wereld. HZC de Robben, eigenlijk in vele opzichten een contradictio in terminis.

Aan het begin van de twintigste eeuw werd er zomers, vooral in de Loosdrechtse Plassen, het zwemmen geleerd. Daarnaast werd er natuurlijk ook, ter verpozing, “genoeglijk gezwommen”. Sportzwemmen was in die dagen eigenlijk geen optie.

In de gelagkamer van het knusse zwembad Boekhout besprak in 1932 een groepje optimisten hun zwemplezier en kwam tot de slotsom dat de oprichting van een vereniging de enige mogelijkheid bood om jong en oud nader tot het zwemmen te brengen. Enkele dagen later, op 24 augustus, werd de Hilversumse Zwem Club, de H.Z.C. opgericht. Het bestuur werd destijds als volgt samengesteld: F. Mulder, voorzitter; J. Brouwer, 2^e voorzitter; W.A. Sprong, secretaris; J. van Schaik, 2^e secretaris; J. Piesaar, penningmeester en C. Boekhout, commis-

Oud-Loosdrecht. Zwembad.

“Genoeglijk zwemmen” in
Oud-Loosdrecht 1923.

De oprichting van de HZC vindt plaats in de gelagkamer van het Loosdrechtse Bad Boekhout.

saris. Allen hadden wel enige organisatorische ervaring, maar waren zwemtechnisch volkomen leken. Het starten-de ledenaantal bedroeg 55.

's Winters, wanneer de vrienden van het water gespeend waren van alle genoegens welke Loosdrecht kon aanbieden, werd er toevlucht gezocht op het droge. In een zaaltje van "de Karseboom" aan de Groest, later in de gymnastiekzaal van de Geraniumschool, vonden wekelijks bijeenkomsten plaats. Naast oefeningen, door

de heer S. Frankfort geleid, werden er ook theorie en droge lessen in zwemmen gegeven. Deze stonden onder leiding van mevrouw Mossel-Lebon, een gediplomeerd zwemlerares. Na haar overlijden nam mevrouw Snelle dit in 1935 over. "Moeder Snelle" heeft zich vanaf dat moment tot aan haar dood in 1962 op vele gebieden ingezet voor de H.Z.C. Ruim over de duizend H.Z.C.'ers hebben van haar het zwemmen geleerd! Na het Bad Boekhout vormde zwembad De Boomhoek in Oud Loosdrecht jarenlang het zomerhome van de H.Z.C.

Zwemmen aan de Badhuislaan

Een van de eerste doelstellingen van het toenmalige bestuur was het bemachtigen van zwembaden voor de H.Z.C. in "de Overdekte", het in 1913 geopende zwembad aan de Badhuislaan in Hilversum. Overleg met de directeur van het zwembad en de gemeente, die garant stond voor het exploitatiekosten, liep in eerste instantie op niets uit. Na lang aandringen en uiteindelijk met medewerking van de gemeente kon de H.Z.C. uiteindelijk ook 's winters in verenigingsverband zwemmen.

De Overdekte aan de Badhuislaan.

De zwemgroep van de H.Z.C. in 1932.

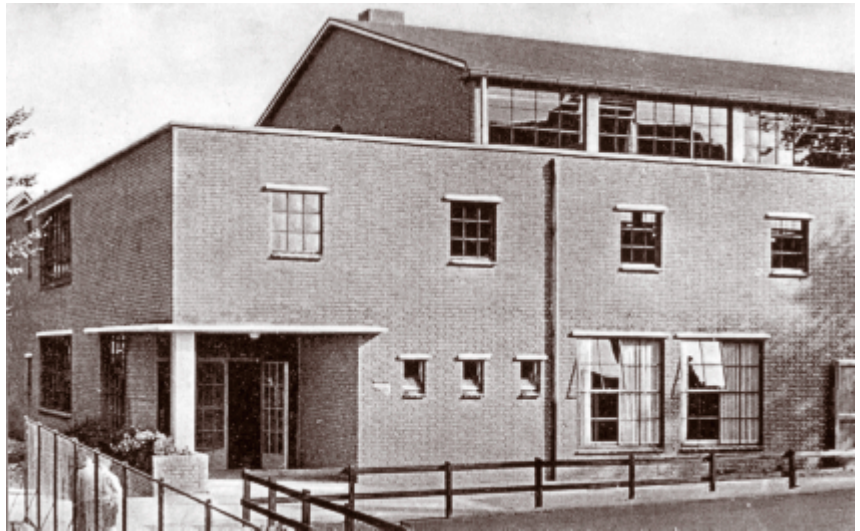
Naast het *genoeglijkheidszwemmen* nam de wenselijkheid toe om deel te nemen aan het sportzwemmen van de Kring Het Gooi. H.Z.C.-bestuurder Jan van Schaik was hier de stuwende kracht. Echter, het sportzwemmen kende een hakkelende start. Zo werd er in 1933 voor het eerst een vriendschappelijke wedstrijd dameswaterpolo georganiseerd. Deze wedstrijd kende geen reglementair verloop. Na enkele minuten blies scheidsrechter Marten de wedstrijd af met het verzoek aan de sporters om eerst de spelregels te leren en daarna maar weer terug te komen. Onder grote hilariteit van de supporters en betrokkenen kwam aan deze wedstrijd dus een vroegtijdig einde. De Technische Commissie gaf niet op en de H.Z.C. kreeg steeds meer leden die mee gingen doen in competitieverband bij springwedstrijden, het baanzwemmen en waterpolo.

Een nieuw zwembad aan de Kapelstraat

Het sportzwemmen kreeg een enorme impuls toen op 22 juli 1937 de nieuwe Overdekte aan de Kapelstraat werd geopend. In het blad van de Hilversumse Zwemclub was er het volgende over te lezen:

Was het in Hilversum vorig jaar niet mogelijk 's winters de zwemsport te beoefenen door gebrek aan een overdekte inrichting [de bestaande was toen gesloten], nu zal dat niet meer zoo licht voorkomen, we hebben er nu twee tot onze beschikking, de nieuwe modern ingerichte zwemzaal aan de Kapelstraat is donderdag 22 juli jl. feestelijk geopend met medewerking van de Z.V. de Otter, Hollands meest prominente zwemsters als Rie Mastenbroek, Nida Senfen en keien van schoonspringers als Schatens, Denneboom en Wirth. Voor wie op dit gebied niet is verwend, is het een openbaring deze menschen aan het werk te zien. Dubbele salto's, gevolgd door een onberispelijke schroef worden uitgevoerd op een manier, die U zou doen geloven, het zelf ook te kunnen, met zooveel gemak en zelfvertrouwen werken deze wateracrobaten. Over de inrichting, die natuurlijk "up to date" is hoeven wij niet uit te weiden, daar alle bijzonderheden meerdere malen tot in de finesses in de dagbladen zijn beschreven. Eén ding is zeker, n.l. dat deze aanwinst niet weinig tot de popularisering van de mooie zwemsport in Hilversum zal bijdragen.

Het nieuwe zwembad aan de Kapelstraat, kort na de opening in 1937.

Met het verrijzen van deze badinrichting aan de Kapelstraat kreeg naast “genoeglijkheidszwemmen” het “sportzwemmen” een steeds prominentere plaats binnen de H.Z.C. In september 1937 riep de H.Z.C. den heer Jan Stender een hartelijk welkom toe. Jan Stender had zich vanaf dat moment “disponibel gesteld” het technisch gedeelte van de zwemmerij onder zijn hoede te nemen. De H.Z.C. kon namelijk niet ontkennen dat geen van de toenmalige TC-leden de capaciteiten hadden om het fijne van het wedstrijdwezen, zowel polo- als baanzwemmen, aan de leden bij te brengen. Een aanstelling met grote gevolgen en bepalend voor de gouden zwemhistorie van Hilversum.

Achteraf kunnen we concluderen dat met de goede zwemfaciliteiten plus de kennis en gedrevenheid van Jan Stender de voedingsbodem was gelegd voor de grote Hilversumse zwemsportsuccessen.

Jan Stender

Jan Stender werd op 7 mei 1906 geboren in Zaandam. Zijn grootvader, maar ook zijn moeder, was destijds werkzaam als zwemonderwijzer. Afgezien van het zwemmen, mogen we zeggen dat Jan Stender de sport van huis uit mee kreeg. Naast het zwemmen beoefende Jan Stender vele andere sporten. Later als zwemtrainer gebruikte en combineerde hij elementen uit het schaatsen, atletiek, gymnastiek, wielrennen, boksen, voetballen en waterpolo binnen zijn trainingsmethodiek. Met deze door hem zelf ontwikkelde “moderne aanpak” verwierf hij wereldfaam.

In 1931 maakte Jan Stender deel uit van het nationale waterpoloteam.

In 1931 durft de P.C. het nog niet aan om tot een algeheele verjonging van ons zevental over te gaan en beperkt zich tot een mengsel van oud en jong:

A. H. Veenstra (Y)
F. Kuijper (Dolfijn) E. G. Ingenluiff (H.Z.P.C.) K. Köhler (Y)
J. v. Oostrom Soede (Y) J. v. Daatselaar (U.Z.C.) J. Stender (Dolf.)

Deze ploeg speelt te Ostende tegen België en verliest met 3—0.

Stender was zelf een verdienstelijk zwemmer en waterpolospeler. Als langebaanzwemmer trotseerde hij menigmaal het koude buitenwater en boekte aansprekende overwinningen.

Als waterpolospeler bracht hij het met

De Dolfijn uit Amsterdam tot Kampioen van Nederland. Dat succes leverde hem zelfs een uitverkiezing op voor het nationale team. Het feit dat Stender uitkwam voor het nationale waterpoloteam is iets dat maar weinigen weten. Het is echter wel degelijk opgetekend door Ben Planjer in zijn boek *40 jaar waterpolo (1901-1941)*.

Toen Jan Stender in 1937 werd aangesteld als technisch oefenmeester bij het wedstrijdzwemmen binnen de Hilversumse Zwem Club, gaf hij ook nog les en trai-

Jan Stender (links), in 1931 Kampioen van Nederland met het waterpoloteam van De Dolfijn uit Amsterdam.

Jan Stender (midden), winnaar van de zware Scheldetocht in 1932.

Badkledingembleem uit de
beginjaren van de HZC.

ning bij de H.D.Z.C., de Hollandse Dames Zwem Club in Amsterdam. Stender is de H.D.Z.C. trouw gebleven tot aan het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Voortvarend zette hij zijn eigen sportervaring en opgedane kennis bij de Amsterdamse H.D.Z.C. in bij de H.Z.C., waar de prestaties van het sportzwemmen nog niet voor echte werfkracht zorgde. Het karakter van de vereniging werd in die tijd nog nadrukkelijk gekleurd door het “genoeglijkheidszwemmen”. Weifelend verontschuldigde de club zich daarvoor. Het bestuur meldde in 1937 dat door het oorspronkelijke karakter van de vereniging, er minder aandacht was geschonken aan de groep sportzwemmers. Zij poogde echter om onder eminente leiding van de heer J. Stender dit verzuim te herstellen.

Met een ledental van 138 en een jaarbegroting van 3612 gulden en 63 cent dook de H.Z.C. in 1938 het water in. Voor de sportzwemmers betekende dat jaar ook nieuw water. Met Stender voorop kon de club niet ontkennen dat Loosdrecht als sportcentrum te ver uit de richting lag. Het bestuur trad daarop in onderhandeling met de directie van het zwembad Craillou en breidde haar faciliteiten daarmee weer uit. Vanaf nu werd er gezwommen in de nieuwe overdekte zwembad aan de Kapelstraat, in bad “De Boomhoek” en bad “Craillou”. Het paste helemaal in de visie en trainingsmethodiek van Stender; om goed te presteren moest ook het volume van oefening omhoog. Baan na baan werd er getrokken in de Hilversumse zwembaden, afgewisseld met het oefenen van startduiken of keerpunten. Onder begeleiding van de luide stem van Stender werd de training van “Ausdauer” technisch krachtig ondersteund. Naast zijn trainerswerk ondersteunde Jan Stender, maar ook diens vrouw Rie, de vereniging veelvuldig met vakkundig jury- en secretariaatswerk. Met de aanpak van Stender als oefenmeester van de H.Z.C. zaten de sportprestaties duidelijk in de lift.

Na een jaar dienstverband bij de H.Z.C. “gebruikte” Jan Stender voor het eerst het H.Z.C. Nieuws, het orgaan der Hilversumse Zwem Club. Hij schreef het volgende:

Aan de wedstrijdzwemmers(sters) en polospelers(sters) van de H.Z.C.

Het is nu circa 1 jaar geleden, dat ik van Uw Bestuur de uitnodiging ontving om op de oefenavonden leiding te geven en zodoende te komen tot verbetering van het zwemmen en het polospel. Wat de meisjes betreft kan ik zeggen, dat zij voldoende animo toonen, bij de jongens laat dit te wensen over. Bedenkt U wel, dat sportzwemmen verplichtingen met zich medebrengt? U kunt dus niet volstaan met het op tijd betalen Uwer contributie en dan zoo afen toe te komen, neen, en hier richt ik mij vooral tot de polospelers(sters): U moet komen op het oefenuur de H.Z.C. en stipt alle aanwijzingen opvolgen. Het mag niet voorkomen in de competitie, dat er een speler(ster) wegblijft. Bedenkt wel, dat U een spel beoefent in teamverband en dat het wegblijven van

een Uwer het genoeg der anderen (die zich ook opofferingen getroosten!), bederft. Alleen het werk, examens en dergelijke gaan vanzelfsprekend voor. Vooral de jongeren moeten er voor zorgen, dat het schoolwerk niet te lijden heeft door het zwemmen; mocht mij ter oore komen, dat er slechte rapporten zijn, dan volgt onherroepelijk uitsluiting van de oefeningen. En nu, H.Z.C.-meisjes en jongens, allen Zondagmorgen om 9 uur present en oefenen tot welzijn van Uw body en Uw eigen Zwemclub.

Jan Stender

Stender zou hierna nog vaak het clubblad inzetten om zijn sportpedagogiek te verspreiden. Onder het motto: “beter is de vijand van het goede” vroeg het sportzwemmen binnen de vereniging steeds meer. Maar met deze prestatiedrang groeide nagenoeg gelijktijdig de weerstand binnen de vereniging. De sportgroep had destijds graag 50% van de zwemuren tot haar beschikking. Namens het bestuur schreef de heer W.A. Sprong, na de klachten van de sportgroep, in het H.Z.C. Nieuws:

In de bezwaren van de sportploeg werd n.l. naar voren gebracht, dat de wedstrijdzwemmers wel over 50% van de zwemuren mochten beschikken. Immers hoe meer zwemtijd, betere oefening, grotere resultaten. Gevolg flinke propaganda voor de vereniging. In hoofdzaak kunnen wij deze stelling onderschrijven, doch zijn zoo vrij naar voren te brengen, dat onze vereniging niet alleen tot taak heeft het wedstrijdzwemmen, doch zeker in niet mindere mate de genoeglijkheidszwemmerij te bevorderen. Waar zou het heengaan als de belangen van het overgrote deel onzer leden werden geofferd aan 10 hoogstens 15 procent wedstrijdzwemmers. Wat zou het gevolg zijn indien het lesgeven en daarnaast de plezierzwemmerij zou worden veronachtzaamd. Dit zou toch in flagrante tegenstelling met het karakter onzer H.Z.C., hetwelk zich toch culmineert in popularisering van het zwemmen in den ruimste zin.

Maar ja, wie of wat stopt een ambitieuze sportgroep onder leiding van een ge-
deven leider die prestatieverbetering heeft geroken?

Op 7 mei 1939 organiseerde A.F. Bijland van de Technische Commissie een po-
lowedstrijd tussen de H.D.Z.C. en de H.Z.C. ter ere van de verjaardag van de toen
nog binnen de club zeer populaire trainer Jan Stender. Een wedstrijd tussen de
twee verenigingen waar Stender allebei oefenmeester van was. Deze vriend-
schappelijke ontmoeting eindigde in een 3-2 overwinning voor de H.Z.C.

De populariteit van Stender binnen de sportgroep groeide met de prestaties van
zijn sporters, maar het gemor om meer en betere trainingsfaciliteiten maakte
het voor de bestuurders van de vereniging lastiger en lastiger. Zeker toen de ver-
eniging in dat jaar ook nog ernst ging maken met het figuurzwemmen. Onder
leiding van mevrouw M. Snelle werd hard geoefend in het zwembad. Voor het
leggen van de figuren in het water waren er steeds 16 dames (met voldoende drijf-
vermogen) nodig plus 4 reserves. Maar ondanks het feit dat het badwater steeds
meer gedeeld moest worden, denderde het sportzwemmen dat jaar gewoon
door en kon het eerste grote sportsucces van de H.Z.C. gevierd worden. Op de
Nationale Kampioenschappen in Doetinchem in 1939 zwom de club zich voor
het eerst in de historie in de prijzen. In de finale van de 200 meter schoolslag be-
haalde Tonny Bijland met een prima prestatie het zilver! Zij verbeterde haar tijd
in de series met 0,2 seconden en werd tweede in een tijd van 3.09.20.

Oorlogsdreiging

Niet onverwacht, maar de algemene mobilisatie van 28 augustus 1939 bracht de
gehele krijgsmacht op voet van oorlog. Alle dienstplichtigen van 1924 tot en met
1939 werden opgeroepen: huisvaders werden aan hun gezin onttrokken, jonge
mannen van het familieleven vervreemd. Scholen werden in kazernes herschen-
pen en op auto's, rijwielen, paarden en wat al niet meer werd beslag gelegd. We
lezen in het clubblad van toen:

*Het hele economische leven wordt ontwricht, want Mars zwaait de heerschersstaf. Het is al narig-
heid wat de klok slaat. Bij het overpeinzen van het voorgaande doet hetgeen ons thans uit de pen
vloeit, wel eenigszins profaan aan. Men kan zich zelfs afvragen of de simpele zwemzaak in dit ver-
band ter sprake gebracht mag worden. Wij kunnen eventuele bezwaren ten volle onderschrijven,
doch zijn van meening dat er geen enkele reden is om bij de pakken te gaan neerzitten. ... Er is geen
reden met zooveel prettigs te breken, dus wordt de zwemzaak op den ouden voet voortgezet. ...*

Dus allen aan het werk. Afgesproken?

De directe oorlogsdreiging had destijds dus nog maar weinig invloed op het
sportleven van het H.Z.C.-gezin. Zelfs de daadwerkelijke oorlog die uitbrak op
10 mei 1940 bracht de club niet echt uit haar evenwicht. Toch kreeg de club in
die rampzalige tijd te maken met een flinke daling van het ledenaantal waar-
door ook de clubinkomsten sterk daalden. Ook zorgde de verduisteringsvoor-
schriften voor een terugloop van maar liefst zes beschikbare trainingsuren.
Toch was dit allemaal niet de echte oorzaak van de kentering binnen de club. Er
barstte een andere bom. De uitwerking daarvan zorgde uiteindelijk voor een

keerpunt binnen de H.Z.C. Voorzitter W.A. Sprong schreef in het clubblad van augustus 1940:

Eindelijk is dan toch de bom gebarsten. Eindelijk is het gif der tweespalt, ontstaan door een misplaatst begrip der werkelijkheid, in staat geweest haar verdervend werk in ons groote H.Z.C.-gezin te volbrengen. De groep wedstrijdzwemmers(sters) heeft namelijk, onder auspiciën van haar trainer, verzet aangetekend tegen het bestuursbeleid.

Badkledingembleem van Zwemvereniging De Robben.

Die dekselse Stender. Op 2 september leidde het verzet van de sportgroep tot het beleggen van een Buitengewone Algemeene Vergadering. De agenda was kort (doch zeer belangrijk) en alleen stemgerechtigde leden boven de 16 jaar kregen toegang. Het zou een lange, heftige vergadering worden. Beschuldigingen, moties van wantrouwen, “stoelen werden afgebrand”, vijandige gezindheid, het was duidelijk dat de meningsverschillen niet meer waren te overbruggen. De discussies over trouwe en ontrouwe H.Z.C.’ers waren niet van de lucht. Ging het nu om een kwestie tussen sport en genoegens? Ging het nu om het gebrek aan vertrouwen betreffende enkele bestuursleden? Of stond het totale bestuursbeleid (begrotingstekort) ter discussie? Het zittende bestuur onder leiding van de heer Sprong kon echter niets anders concluderen dan dat de sportgroep het sportzwemmen op het eerste plan wilde brengen. Dit was voor het bestuur onacceptabel en wees daarmee de eisen van de sportgroep af. Boem! Jan Stender werd op non-actief gesteld. Hij zou achter de schermen aan de touwtjes getrokken hebben. Of in ieder geval werd hem verweten, te weinig te hebben gedaan om de sportzwemmers op andere gedachten te brengen en tot een sportievere oplossing van het “opgeschroefde misverstand” te komen.

Een Robbengroep in de Kapelstraat vlak na de oprichting.

1947: bondstrainer Jan Stender doceert in zwembad Crailoo.

De “slecht-riekende” actie was uiteindelijk voor nagenoeg de voltallige sportgroep aanleiding om uit de H.Z.C. te stappen. Volgens de voorzitter was daarmee onomstotelijk vast komen te staan dat de liefde van deze “ontrouwe” H.Z.C.’ers voor de club alleen bestond uit eigenliefde. Uiteraard zou de contributie van deze dissidenten dat jaar nog wel degelijk gevorderd worden. Al snel werd duidelijk dat de uitgetreden sportgroep voornemens was een nieuwe vereniging op te richten. Schande werd gesproken over het feit dat aanmeldingsformulieren van deze nieuwe vereniging zelfs binnen de H.Z.C. werden verspreid.

Het was snel duidelijk dat Jan Stender de trainer zou worden van deze uit de H.Z.C. getreden sportgroep. De afscheiding van de H.Z.C. wakkerde de prestatiedrang flink aan. Uiteindelijk zou dus op *het gift der tweespalt* tussen genoeglijkheidswemmen en sportzwemmen de Hilversumse zwemsport pas echt gaan gloriëren. Een persoonlijkheid als die van Stender zou daar garant voor staan. Zijn hele carrière was doorspekt met botsingen. Vooral met bestuurders. Stender wist vaak ruim te oogsten na het (bewust?) zaaien van conflicten. Hij toonde zich een rechtlijnig man, die echter enorm veel over had voor zijn sporters. Hij zou nog menigeen tegen zich in het harnas weten te jagen met zijn harde lijn, maar de zwemmers hadden er, in tegenstelling tot de bestuurders, wel vrede mee. Want gepresteerd werd er! Oh ja, lol was er wel degelijk, maar die kwam wel met toewijding voor de sport.

De Robben opgericht

Op 15 oktober 1940 was het dus zover: de oprichting van de Z.V. de Robben. Een oorlogskindje, echter zonder fysieke of psychische zwakte. Het sportzwemmen in Hilversum verschoot van kleur. Het geel-blauw van de H.Z.C. werd vervangen door het oranje-zwart van Z.V. de Robben. Bij de start begon de nieuwe vereniging met 107 leden: 74 leden en 33 aspirant-leden. Dit ledenaantal wist zelfs in oorlogstijd aan te groeien tot 678. Van meet af aan ontwikkelde Z.V. de Robben zich als een sportclub met kampioensaspiraties. Met de oprichting van de Z.V. de Robben was de H.Z.C. het – door Stender zelf ontwikkelde – imago kwijt. Hoewel binnen de H.Z.C. de technische leiding werd overgedragen aan mevrouw M. Snelle, moest de H.Z.C. op wedstrijdgebied het hoofd diep buigen voor de Z.V. de Robben.

Vanuit de oorsprong bleef de rivaliteit tussen de beide Hilversumse zwemverenigingen erg groot. Z.V. de Robben was en bleef Jan Stender, en tussen hem en de H.Z.C. zou het nooit meer goed komen. Jan Stender koerste met zijn Robben op eigenzinnige wijze. Kort na de oorlog benoemd als bondstrainer van de nationale zwemselectie liet hij alle nationale toppers op zijn (eigen)wijze vele kilometers maken in zijn geliefde zwembad Craillou.

Het eerste heren-waterpoloteam van De Robben, 23 mei 1949 in de Kapelstraat. Van links naar rechts, staand: J. van Daatselaar, J. Kröber, W. te Kloesen en J. Rohner; knielend: H. Keetelaar, T. de Gee, K. de Wit (reserve) en N. Luchs.

Keetelaar en Rohner maakten in 1948 deel uit van het nationale waterpoloteam op de Olympische Spelen in Londen en behaalden daarmee de bronzen medaille. (foto: SAGV, coll. Stevens)

Hannie Termeulen, Nel van Vliet en Geertje Wielema vestigden op 4 mei 1947 het wereldrecord 3x100 yard wisselslag aan de Kapelstraat. De Hilversumse bakkersdochter Nel van Vliet zou een jaar later een olympische gouden medaille halen op de 200 meter schoolslag. Hannie was geen Robben-lid, maar wel pupil van bondscoach Jan Stender.

(foto SAGV, coll. Stevens)

Robbencoryfee Geertje Wielema zwom op 30 mei 1949 een nieuw persoonlijk record in de Kapelstraat. In de jaren '50 behoorde zij tot de absolute zwemtop. In 1952 won ze een Olympische zilveren medaille in Helsinki. Na de Spelen maakte Geertje in 1953 een spraakmakende overstap naar de H.Z.C. Een hoog oplopend conflict met trainer Jan Stender lag hieraan ten grondslag. Als H.Z.C.'ster werd ze in 1954 Europees kampioen op de 100 meter rugslag.

(foto: SAGV, coll. Stevens)

“Beul en kindervriend van Hilversum”

Met de fantastische sportprestaties van Nel van Vliet verwierf Stender eerst nationale, maar al snel ook internationale bekendheid. Met zijn harde aanpak kweekte Jan Stender diverse generaties taaie topzweemsters en zwemmers van internationaal niveau. Van over de hele wereld kwamen trainers zijn “moderne aanpak” van dichtbij bekijken. Stender voelde aan wat later wetenschappelijk bewezen werd. Maar er was ook altijd weer het gift van tweespalt. Gif waarop Stender altijd weer wist te presteren.

Stender met aan zijn voeten Nel van Vliet.

Werd hij in 1947, vanwege zijn “niet pedagogische” aanpak, afgeserveerd als trainer bij de zwembond, na de Olympische Spelen in Londen (1948) kon hij met het goud van zijn pupil Nel van Vliet zelf weer een lange neus maken. Hij ontloopte zich als een ware kampioenenkweker. Zo kon destijds het bondsorgaan, *de Zwemkroniek*, melden dat er maar liefst zes wereldrecordhouders in één Hilversumse straat woonden. Tussen 1940 en 1971 zou het in Hilversum records (zo’n kleine 125) regenen.

Weliswaar vertraagd, maar ook Jan Stender zelf ontving diverse onderscheidingen, waaronder koninklijke. Nee, nee, geen directe erkenning – daarvoor acteerde hij te controversieel. Van “Beul van Hilversum” tot kindervriend... Stender het fenomeen, waarvan ooit eens iemand zei dat hij zelfs een stuk ijzer kon leren zwemmen...

Jan Stender te midden van de Robbencoryfeeën: Judith de Nijs, Mary Kok, Leny de Nijs, Atie Voorbij en Greetje Kraan.

Zwembad Kapelstraat in 1975. De bereikbaarheid en ligging van het bad, ingeklemd tussen de omliggende woonhuizen en de “recherchevleugel” van het politiebureau aan de Langestraat, was verre van ideaal. In de jaren '80 besloot de gemeente dan ook tot afbraak en nieuwbouw aan de Jan van der Heijdenstraat, waar meer (parkeer-)ruimte voorhanden was.

(foto: SAGV, coll. Stevens)

De fusie

In 1970 gebeurde dan toch wat lang voor onmogelijk werd gehouden. De H.Z.C. en de Z.V. de Robben kwamen tot elkaar en bespraken de mogelijkheid van een fusie. Nog voor die uiteindelijke fusie (1 januari 1971) vertrok Stender:

Bij de Robben ontstond net zo'n situatie als bij het Nederlands elftal. Bepaalde mensen gingen op mijn plaats zitten, terwijl ik het werk deed. Zij wilden mij gaan commanderen. Daar heb ik toen de consequenties uit getrokken: ik vertrok.

De Robben, zijn club, was niet meer en HZC de Robben zou nooit zijn club worden. H.Z.C. en de Robben samen? Voor Stender vormde alleen de nieuwe clubnaam al een contradictio in terminis.

Na een lange glorieuze carrière werd Jan Stender in 1974 uitgenodigd om zijn voetafdruk in cement achter te laten in de Swimming Hall of Fame in Fort Lauderdale in Florida. Op 20 oktober 1989 overleed Jan Stender op 83-jarige leeftijd in zijn huis aan het Wandelpad 100 te Hilversum. Hij werd dood in bed aange troffen... met de sportkrant nog opengeslagen.

Het bestaan van de fusieclub HZC de Robben werd vanaf 1971 gekenmerkt door diverse nationale en internationale successen. Zij die kennis hebben van de vroege geschiedenis, ervaren nog steeds de “sportgeest” van “ome Jan”. Begrijp dit niet verkeerd, ook nu zou de HZC de Robben zijn club niet zijn, maar zijn sportlessen zitten nog steeds diep geworteld in de clubcultuur. Ook het “gloriëren op het gift der tweespalt” zit er nog steeds een beetje in. Conflicten zijn wezenlijk voor het leven en waar leven is, is strijd. Gelukkig een sportieve strijd!

Jan-Bram van Luit is als vrijwilliger bij HZC de Robben in diverse rollen actief geweest. Rollen als zwemtrainer, waterpolotrainer/coach, redacteur van de clubkrant, docent kaderontwikkeling, technisch adviseur, beleidsontwikkelaar, bestuurslid enz. stelden hem in staat HZC de Robben vanuit “de ingewanden” mee te maken. De afgelopen jaren was hij binnen de vereniging werkzaam als hoofdtrainer van de damesselectie waterpolo.

Alle foto's komen uit de particuliere collectie van de auteur, tenzij anders vermeld.

Het huidige logo van de fusieclub HZC de Robben.